

Nr 44.

Av herr **Berglund**, om *obligatorisk registrering av pensionskassa samt av annan understödsförening, vars medlemsantal överstiger femtio.*

Enligt första stycket till 1 § i den 10 december 1910 avgivet förslag till lag om understödsföreningar skulle *understödsförening, därest den bestod av minst femtio medlemmar, vara ovillkorligt registreringspliktig*. Registrering finge emellertid även, enligt samma stadgande, sökas av förening med minst fem medlemmar.

Registreringsskyldighetens inträdande vid ett medlemsantal av minst femtio gällde sålunda enligt förslaget varje understödsförening, oberoende av dess karaktär av pensionskassa eller förening för meddelande av kapitalunderstöd en gång för alla.

Härom heter det i sakkunnigas motiv (sid. 73):

»Förevarande lagförslag avviker från lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet och den nya sjukkasselagen därutinnan, att det stadgar registreringsskyldighet i fråga om huvudmassan av understödsföreningar — de som hava femtio medlemmar eller därutöver — och belägger underlåtenhet i detta hänseende med bötesansvar. Denna avvikelse har sin grund i det tidigare påpekade förhållandet, att vissa understödsföreningar hava en utpräglad karaktär av försäkringsanstalter samt att gränsen mellan tillämplighetsområdena för den nu föreslagna lagen och för försäkringslagen, vilken sistnämnda föreskriver absolut koncessions- och registreringstväng, är ganska obestämd. I synnerhet har det befunnits nödvändigt att avskära möjligheten därav, att bildningar, vilka till sin verkliga karaktär gränsa till eller rent av äro affärsmässiga försäkringsanstalter, komma att under namn av oregistrerade understödsföreningar driva en fullkomligt okontrollerad rörelse.

Den verksamhet, som idkas av understödsföreningar med mindre än femtio medlemmar, kan icke i någon högre grad äga karaktär av försäkringsverksamhet, varför det icke ansetts nödigt att stadga registreringstväng för sådana föreningar. Då rätt till registrering medgivits föreningar med så lågt medlemsantal som fem — den för ekonomiska föreningar gällande gränsen — har detta skett med hänsyn till en del befintliga små, slutna föreningar, vilka icke lämpligen böra berövas möjligheten att bibehålla eller vinna full rättskapacitet.»

Den mening, vartill sakkunniga sålunda kommit, får anses, att erfarenheten sedermera bestyrkt. En understödsförening — vare sig pensionskassa eller ej — med minst femtio medlemmar måste, såsom sakkunniga synas för-

mena, i allmänhet vara en till karaktären så utpräglad försäkringsanstalt, att över densamma bör utövas viss kontroll. Ja, detta kan anses vara fallet med pensionskassa redan vid ett ännu lägre medlemsantal.

Ej minst viktig är understödsföreningarnas registrering med hänsyn till den därmed följande, av sakkunniga berörda rättssäkerheten. Med nu gällande lagstiftning möjliggöres emellertid lätt ett kringgående av lagens föreskrifter, när registreringsplikt inträder (2 § understödsföreningslagen), varigenom ej mindre rättsskyddet än även ofta försäkringens ekonomiska trygghet blir lidande.

Så till exempel bildas *två* icke registreringsskyldiga föreningar i stället för *en*, som skulle uppfylla fordringarna för registreringstvång.

I lagutskottets av år 1912 utlåtande nr 34 i nu avhandlade angelägenhet säger utskottet bland annat följande:

»Enligt utskottets mening är betryggandet av dessa föreningars understödsverksamhet av den stora samhällseliga betydelse, att ett registreringstvång för alla understödsföreningar av något större omfattning är fullt motiverat. Utan ett sådant är fara, att den ifrågavarande lagstiftningen icke skulle erhålla tillräcklig effektivitet och sålunda råda bot på de missförhållanden, för vilkas undanröjande desamma i främsta rummet tillkommit. De förmåner, registreringen kommer att medföra, i avseende å tryggade ekonomiska grunder för verksamheten och därmed följande större säkerhet för medlemmarna i föreningen att verkligen komma i åtnjutande av de förmåner, de genom ingåendet i föreningen avsett att vinna, äro ock så stora, att även ur denna synpunkt det synes fullt befogat att fordra registrering för åtminstone alla större föreningar. Och vad särskilt angår pensionskassor, i fråga om vilka i jämförelsevis hög grad försäkringstekniska hänsyn måste göra sig gällande, är det angeläget att genom deras registrering åt dem förskaffa en mera betryggad ställning än nu är förhållandet.»

Principiellt intog sålunda lagutskottet samma ställning som sakkunniga till behovet av understödsföreningarnas registreringsskyldighet.

Med hänsyn till den vid tiden för förslaget tillkomst relativt stora förefintligheten av så kallade uttaxeringsföreningar — en försäkringsform som emellertid sedermera i allt större omfattning frångåtts — väcktes motion (nr 263, andra kammaren 1912) bland annat, att »understödsförening, som utfäster eller utbetalar kapitalunderstöd till belopp, ej överstigande tvåhundra kronor, måtte varda undantagen från det i lagförslaget upptagna registreringstvång».

Lagutskottet fann särskilt med hänsyn till denna motion, att kravet på registrering kunde och borde i högre grad eftergivnas, än det kungl. förslaget, som anslöt sig till de sakkunnigas, medgåve. Följden blev emellertid, till föga båtnad, en eftergivenhet jämväl för andra kapitalförsäkringsföreningar än uttaxeringsföreningar, som sistnämnda närmast givit upphov till motionen.

Så föreslog lagutskottet registreringsskyldighet allenast för *pensionskassor* med *mera* än femtio medlemmar samt för *andra understödsföreningar*, så framt de utfäste understöd en gång för alla (*kapitalunderstöd*) till högre be-

lopp än *tvåhundra kronor* och bestodo av *mera än femtio* medlemmar eller ock, utan avseende på understödets beskaffenhet eller belopp, om de bestodo av *mera än tvåhundra medlemmar*.

Redan detta lagutskottets på föga rationella grunder tagna avsteg från sakkunnigas förslag skulle hava medfört ett försvagande av möjligheten att nå det med lagstiftningen avsedda ändamål.

Detta blev emellertid i ännu högre grad fallet i följd av den utformning, motsvarande bestämmelser erhöillo i den sedermera antagna lagen om understödsföreningar den 29 juni 1912. Enligt lagens 2 § föreligger nämligen för *annan understödsförening* än pensionskassa registreringsplikt först då, när föreningen utfäster eller utbetalar understöd, utgående i kapital en gång för alla (kapitalunderstöd), till högre belopp än 300 kronor för en medlem och består av flera än 100 medlemmar eller föreningen — oberoende av understödets storlek — består av flera än 500 medlemmar.

De disproportioner, vartill denna föreskrift ger upphov, äro påtagliga:

A. 1) En kapitalunderstödsförening med 500 medlemmar utfäster kapitalunderstöd till 300 kronor per medlem. Summan av utfästa förbindelser är 150,000, men föreningen är *ej* registreringskyldig.

2) En annan dylik förening med 101 medlemmar utfäster kapitalunderstöd till 301 kronor per medlem. Summan av utfästa förbindelser är här allena 30,401 kronor eller i det närmaste 120,000 kronor *mindre* än i det förra fallet, men icke dess mindre *är* föreningen registreringskyldig.

3) En tredje dylik förening med 501 medlemmar utfäster understöd till 20 kronor per medlem. Summan av utfästa förbindelser är här så låg som 10,020 kronor eller 140,000 *mindre* än i det första fallet, men icke dess mindre *är* föreningen registreringskyldig.

Anses nu registreringsplikt, såsom lagen också påbjuder, föreligga i de senare fallen, kan för visso icke något giltigt skäl uppletas, varför så icke borde vara förhållandet jämväl i det första.

B. 1) En pensionskassa med 51 medlemmar meddelar pension till 50 kronor om året till varje pensionär och *är* registreringskyldig.

2) En annan pensionskassa med 49 medlemmar meddelar pension till 1,000 kronor (*eller mera*) om året till varje pensionär, men är *icke* registreringskyldig.

3) En tredje pensionskassa med 20 medlemmar meddelar pension till 2,000 kronor (*eller mera*) om året till varje pensionär, men är *icke* registreringskyldig.

Något giltigt skäl att fritaga de under 2) och 3) omnämnda kassorna finnes icke. Tvärtom föreligger i försäkringshänseende *ojämförligt större skäl* till registreringsplikt för dessa än för den ovan under 1) omnämnda registreringskyldiga kassan.

Exemplen kunna mångfaldigas. Men redan genom det sagda torde vara tillfyllest visat, att de i 2 § understödsföreningslagen givna reglerna för understödsplikts inträdande *ingalunda äro rationella*. De träffa dessutom *syn-*

nerligen orättvist och äro lätta att *kringgå*, varförutom de *direkt ställa utanför lagen* en mängd föreningar, som borde inordnas under densamma.

Till sist må framhållas, att någon olägenhet av registreringen icke förspors bland de föreningar, som nu äro registrerade. Att så skulle bliva händelsen vid en utsträckt registreringsplikt finnes ingen anledning befara. Erfarenheten går i motsatt riktning.

Anledning kunde finnas, att här jämväl upptaga ett liknande spörsmål rörande sjukkassorna. Enär emellertid frågan i anseende till dessa intar ett annat läge, ej minst genom statens understödjande av deras verksamhet, har jag icke velat komplicera spörsmålet genom att jämväl indraga sjukkassorna i detsamma.

På grund av vad sålunda anförts får jag föreslå,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 2 § lagen om understödsföreningar den 29 juni 1912, att *pensionskassa* skall, oavsett medlemsantalet, registreras, så ock *annan understödsförening*, vars medlemsantal överstiger femtio.

Stockholm den 19 januari 1924.

J. E. Berglund.